

Giải pháp tăng cường liên kết giữa nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo lao động có tay nghề ở tỉnh Hưng Yên

Nguyễn Khắc Ngọc

NCS, Khoa Kinh tế học – Học viện Khoa học xã hội

Liên kết giữa nhà trường và doanh nghiệp có ý nghĩa rất quan trọng trong việc nâng cao chất lượng đào tạo lao động có tay nghề. Bài viết đề cập đến khái niệm liên kết đào tạo nghề giữa nhà trường và doanh nghiệp; phân tích và đánh giá thực trạng liên kết giữa nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo lao động lành nghề ở tỉnh Hưng Yên trong thời gian gần đây, từ đó, đề xuất một số giải pháp tăng cường liên kết giữa nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo lao động lành nghề ở tỉnh Hưng Yên trong thời gian tới.

1. Mở đầu

Liên kết đào tạo giữa nhà trường và doanh nghiệp là yêu cầu khách quan trên tinh thần nguyên lý giáo dục: "Học đi đôi với hành, giáo dục kết hợp với lao động sản xuất, giáo dục của nhà trường gắn liền với giáo dục của gia đình và giáo dục của xã hội" thực hiện phương châm: "Nhà trường đào tạo cái xã hội cần chứ không phải đào tạo cái nhà trường có". Hưng Yên có rất nhiều cơ sở đào tạo, đang thực hiện đào tạo nghề với quy mô lớn, cơ cấu ngành nghề phong phú. Tuy nhiên, chất lượng đào tạo ở hầu hết các cơ sở đào tạo chưa cao. Rất nhiều học sinh, sinh viên sau khi tốt nghiệp ra trường không đáp ứng được yêu cầu công việc. Một trong những nguyên nhân quan trọng là do thiếu sự liên kết giữa cơ sở đào tạo và doanh nghiệp trong công tác đào tạo nghề. Cung đào tạo do các cơ sở đào tạo đưa ra chủ yếu dựa trên khả năng của mình mà không tính đến cầu tương ứng từ các doanh nghiệp. Điều này dẫn đến sự mất cân đối cung - cầu đào tạo cả về quy mô, cơ cấu và đặc biệt là chất lượng, gây ra những lãng phí lớn và hiệu quả đào tạo không cao. Do đó, việc nghiên cứu tìm giải pháp tăng cường liên kết giữa nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo lao động có tay nghề ở tỉnh Hưng Yên là rất cần thiết giúp nâng cao chất lượng và hiệu quả đào tạo lao động có tay nghề ở Hưng Yên.

2. Thực trạng liên kết nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo lao động có tay nghề ở tỉnh Hưng Yên

Theo Báo cáo tổng kết của Sở Lao động Thương binh - Xã hội tỉnh Hưng Yên về đào tạo nghề của tỉnh Hưng Yên, tính đến hết năm 2020, trên địa bàn tỉnh có 45 cơ sở giáo dục nghề nghiệp và tham gia hoạt động giáo dục nghề nghiệp, trong đó có 3 trường đại học, 10 trường cao đẳng, 8 trường trung cấp, 15 trung tâm giáo dục nghề nghiệp, còn lại là các đơn

vi, doanh nghiệp tham gia hoạt động giáo dục nghề nghiệp. Giai đoạn 2016 - 2020, toàn tỉnh tuyển sinh đào tạo nghề cho 259.371 người, riêng đào tạo nhân lực tay nghề cao là 53.651 người; số người có việc làm sau đào tạo đối với trình độ cao là 49.121 người, chiếm tỷ lệ 96,9%. Tỷ lệ lao động qua đào tạo năm 2020 đạt 60%, trong đó tỷ lệ lao động qua đào tạo nghề đạt 45%.

Theo Cục Thống kê Hưng Yên (2020), năm 2020 tỉnh Hưng Yên có 7.352 doanh nghiệp đang hoạt động kinh doanh, gấp 1,9 lần so với năm 2016 và gấp 3,2 lần so với năm 2011. Sự tăng trưởng nhanh chóng của doanh nghiệp, đặc biệt là các doanh nghiệp có vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài và sự phát triển nhanh chóng của lĩnh vực công nghiệp hóa đặt ra vấn đề về nhu cầu lao động có trình độ chuyên môn, có tác phong công việc trong làm việc và có thể thích nghi nhanh với công việc.

Trong vài năm gần đây, các doanh nghiệp và nhà trường đã thực hiện liên kết với nhau trong hoạt động đào tạo người lao động. Theo báo cáo tổng kết thi đua khối các trường Đại học và Cao đẳng trên địa bàn tỉnh Hưng Yên năm học 2019 – 2020, các Cơ sở đào tạo của tỉnh Hưng Yên có mối quan hệ hợp tác với các doanh nghiệp dưới các hình thức như:

- Liên kết về tài chính và cơ sở vật chất: doanh nghiệp hỗ trợ trực tiếp (hoặc gián tiếp) cho nhà trường một phần (hoặc toàn bộ) kinh phí đào tạo nghề cho học viên.

- Liên kết thiết kế, xây dựng chương trình đào tạo: một số ít trường học đã chủ động xây dựng chương trình đào tạo trên cơ sở chuẩn đầu ra, có sự tham gia của doanh nghiệp, cơ quan sử dụng lao động; tích hợp các nội dung đào tạo một cách hợp lý về kỹ năng mềm, kỹ năng khởi nghiệp, đạo đức nghề nghiệp, tăng thực hành, vận dụng kiến thức vào thực tiễn, hình thành năng lực nghề nghiệp cho người học.

- Liên kết về thông tin: nhà trường và doanh nghiệp thiết lập nhiều kênh thông tin hai chiều. Chẳng hạn, nhà trường tiến hành điều tra, khảo sát trực tiếp về nhu cầu sử dụng lao động của các doanh nghiệp, thu thập thông tin phản hồi từ phía doanh nghiệp khi sử dụng lao động được đào tạo... nhà trường và doanh nghiệp phối hợp tổ chức các buổi giao lưu, trao đổi kinh nghiệm hoặc tổ chức hội thảo, phổ biến về các công nghệ sản xuất mới, các ngày hội tư vấn và việc làm.

Theo Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Hưng Yên, một số điển hình trong liên kết giữa nhà trường và doanh nghiệp ở tỉnh Hưng Yên gồm: Trường Cao đẳng nghề Cơ điện và Thủy Lợi liên kết với gần 100 doanh nghiệp; Trường Đại học Sư phạm kỹ thuật Hưng Yên hợp tác với 60 doanh nghiệp; Trường Cao đẳng Công nghiệp Hưng Yên liên kết với 45 doanh nghiệp... Các trường học và doanh nghiệp ở Hưng Yên cũng tổ chức các ngày hội việc làm nhằm kết nối sự hợp tác, cơ hội việc làm cho sinh viên, đáp ứng nhu cầu ngày càng cao của thị trường lao động, đồng thời thể hiện vị thế của Nhà trường trong hoạt động đào tạo nguồn nhân lực chất lượng cao cho khu vực và cả nước.

Tuy nhiên, thực tiễn cho thấy, hoạt động liên kết đào tạo nghề ở tỉnh Hưng Yên tuy đã có những bước phát triển đáng kể gần đây nhưng vẫn còn những hạn chế. Nếu xét trên diện rộng, sự hợp tác của các doanh nghiệp với cơ sở giáo dục nghề nghiệp chưa cao. Nhiều nội dung liên kết chưa được thực hiện như: chưa có liên kết trong đổi mới phương pháp dạy, học thực hành, thực tập; Liên kết đổi mới phương pháp kiểm tra, đánh giá theo yêu cầu doanh nghiệp; Liên kết đảm bảo chất lượng đào tạo và việc làm cho học viên sau tốt nghiệp. Mức độ liên kết trong xây dựng mục tiêu, nội dung chương trình đào tạo theo hướng đáp ứng yêu cầu doanh nghiệp mới chỉ được thực hiện ở một số ít trường học. Hoạt động liên kết đào tạo tại cấp cơ sở còn tự phát, chưa đi vào nề nếp. Cấp quản lý địa phương là Sở Lao động Thương binh Xã hội tỉnh Hưng Yên và các cơ quan chức năng còn chưa định vị mô hình quản lý liên kết phù hợp và nhất là chưa có hệ thống cơ chế, chính sách quy định về liên kết đào tạo trong điều kiện trách nhiệm xã hội của doanh nghiệp, căn bản dựa vào sự tự nguyện. Vì vậy, hoạt động liên kết còn tùy thuộc chủ yếu vào mối quan hệ giữa nhà trường và doanh nghiệp.

Nguyên nhân của những hạn chế

Thứ nhất, nguyên nhân chính của những hạn chế trong liên kết đào tạo xuất phát từ mặt nhận thức chưa đủ, chưa đúng về nhu cầu gắn kết và hợp tác giữa nhà trường và doanh nghiệp, chưa có sự đồng điệu trong tư duy, bắt nguồn từ sự thiếu thông tin, thiếu hiểu biết về lợi ích và thế mạnh của nhau. Mối quan hệ giữa nhà trường và doanh nghiệp đang tồn

tại ở dạng tiềm năng vì trong ngắn hạn, cả hai chủ thể chưa thực sự bức thiết, chưa ảnh hưởng tới lợi ích sống còn của cả hai phía.

Thứ hai là do hệ thống cơ chế quản lý, chính sách về liên kết đào tạo nghề còn chưa đồng bộ, chưa đủ mạnh để tạo động lực thúc đẩy hợp tác. Chính quyền thiếu các giải pháp hữu hiệu để tạo môi trường doanh nghiệp và nhà trường gặp gỡ, trao đổi và tìm kiếm cơ hội hợp tác, liên kết. Thiếu hệ thống thông tin dự báo về nhu cầu của doanh nghiệp và thị trường lao động. Việc phân công, phân cấp trong quản lý hoạt động liên kết đào tạo giữa nhà trường và doanh nghiệp còn chông chéo.

Thứ ba, đội ngũ cán bộ có năng lực thực hiện liên kết, hợp tác đào tạo tại trường và doanh nghiệp còn thiếu; trình độ, năng lực quản lý của các cấp có thẩm quyền phụ trách quản lý đào tạo nghề chưa đáp ứng với yêu cầu thực tiễn, nhiều cán bộ chưa được bồi dưỡng nghiệp vụ về công tác quản lý giáo dục.

Thứ tư, nhiều trường hiện còn chịu ảnh hưởng của cơ chế quản lý tập trung, chưa thực sự năng động, linh hoạt trong hoạt động cải tiến chất lượng đào tạo, còn trông chờ vào cơ quan nhà nước, những điều kiện sẵn có, chưa chủ động tìm kiếm thị trường đào tạo, thị trường lao động, chưa thực sự năng động, linh hoạt trong công tác đào tạo bồi dưỡng, nâng cấp trình độ đội ngũ lao động của mình. Nhà trường chưa chủ động thiết lập, phát triển liên kết, hợp tác đào tạo với phía doanh nghiệp.

Thứ năm, nhiều doanh nghiệp có nhu cầu sử dụng nguồn lao động có tay nghề nhưng chưa chủ động thiết lập mối liên kết hợp tác với các cơ sở đào tạo nghề. Đồng thời, mặc dù sử dụng sản phẩm của đào tạo nghề nhưng các doanh nghiệp chưa nhận thức đúng mức về trách nhiệm trở lại đối với các cơ sở đào tạo, với đội ngũ lao động có tay nghề.

3. Một số giải pháp tăng cường liên kết nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo lao động có tay nghề ở tỉnh Hưng Yên

Để tăng cường liên kết nhà trường và doanh nghiệp trong đào tạo lao động có tay nghề ở tỉnh Hưng Yên, cần thực hiện đồng bộ những giải pháp sau:

3.1. Nhóm giải pháp về phía Nhà nước

Thứ nhất, cơ quan chức năng cần ban hành cơ chế, chính sách khuyến khích doanh nghiệp tham gia hoạt động giáo dục nghề nghiệp, với các quy định về tổ chức, tài chính, thuế, phúc lợi xã hội nhằm khuyến khích doanh nghiệp thành lập bộ phận đào tạo để cử cán bộ chuyên trách tham gia gắn kết với cơ sở đào tạo.

Thứ hai, cần đổi mới và tăng cường công tác quản lý nhà nước để định hướng, khuyến khích và hỗ trợ sự gắn kết bền vững giữa cơ sở giáo dục nghề nghiệp và doanh nghiệp. Cần có chính sách, cơ chế

phối hợp chặt chẽ về nguồn nhân lực giữa cơ sở giáo dục nghề nghiệp và doanh nghiệp. Tăng quyền tự chủ cho cơ sở giáo dục nghề nghiệp, chủ động về quy mô đào tạo, hình thức tuyển sinh, xây dựng chương trình đào tạo, thu chi nguồn tài chính.

Thứ ba, có cơ chế để tăng cường sự tham gia, phối hợp của các cơ sở giáo dục nghề nghiệp, doanh nghiệp trong xây dựng chương trình, tài liệu và đánh giá kết quả giáo dục hướng nghiệp đáp ứng yêu cầu thị trường lao động. Xây dựng cơ chế phối hợp giữa các cơ sở đào tạo với các cơ sở sản xuất, kinh doanh, thợ lành nghề lâu năm giàu kinh nghiệm và nghệ nhân tài năng nhằm khai thác, sử dụng các điều kiện cơ sở vật chất, trang thiết bị dạy học, kiến thức, kinh nghiệm của họ phục vụ cho đào tạo.

Thứ tư, cần có cơ chế, chính sách ràng buộc đối với cả cơ sở giáo dục nghề nghiệp và doanh nghiệp. Đối với cơ sở giáo dục nghề nghiệp, cần công khai các hoạt động gắn kết, hiệu quả gắn kết, các bên tham gia, các bên hưởng lợi. Hưng Yên cũng cần có định hướng và quy hoạch cụ thể về việc làm cũng như dự báo về nhu cầu phát triển nguồn nhân lực từng năm để hỗ trợ cho cơ sở đào tạo nghề trong tỉnh nhằm hướng cho người học chọn đúng ngành, đúng nghề phù hợp với nhu cầu việc làm.

3.2. Nhóm giải pháp về phía doanh nghiệp

Thứ nhất, cần nhận thức đầy đủ hơn về ích lợi cũng như xu thế tất yếu của việc tăng cường mối liên kết đào tạo nghề giữa nhà trường và doanh nghiệp, từ đó hoạch định chiến lược trong tương lai.

Thứ hai, cần thành lập bộ phận đào tạo trong doanh nghiệp làm đầu mối gắn kết với cơ sở giáo dục nghề nghiệp. Doanh nghiệp cần có kế hoạch cụ thể và lâu dài trong việc phát triển nguồn nhân lực, gắn kết chặt chẽ với cơ sở giáo dục nghề nghiệp. Hằng năm, doanh nghiệp cần có thống kê nhu cầu sử dụng lao động mới, cũng như nhu cầu đào tạo lại để cơ quan chức năng thống kê, làm cơ sở xây dựng chương trình và kế hoạch đào tạo...

Thứ ba, để hạn chế, khắc phục tình trạng đào tạo lại sau khi tuyển dụng, doanh nghiệp cũng cần thiết lập bộ phận chuyên trách phản biện để góp phần xây dựng, điều chỉnh chương trình đào tạo cho trường học hướng theo nhu cầu sử dụng lao động từ phía doanh nghiệp.

Thứ tư, doanh nghiệp cần có chiến lược nuôi dưỡng, ươm mầm tài năng tại các trường học bằng các hình thức cung cấp học bổng, đầu tư cơ sở vật chất kỹ thuật, tuyển dụng trước và sau tốt nghiệp phối hợp với Nhà trường tổ chức các cuộc thi theo những chủ đề nhất định, nhằm phát hiện năng lực của sinh viên vì mục đích phát triển doanh nghiệp.

Thứ năm, doanh nghiệp cần tạo điều kiện thuận lợi, thường xuyên tiếp nhận sinh viên kiến tập, thực tập, tham quan, khảo sát, tuyển dụng và sử dụng

sinh viên tốt nghiệp của nhà trường. Cần có cơ chế, chính sách khuyến khích đội ngũ giáo sư, tiến sĩ, giảng viên có chất lượng cao trong các trường học tham gia vào các dự án hoặc chia sẻ, cố vấn cho doanh nghiệp thông qua các chương trình đào tạo nội bộ.

3.3. Nhóm giải pháp từ phía nhà trường

Thứ nhất, nhà trường cần có kế hoạch, phương pháp thực hiện cụ thể, phù hợp khi thực hiện liên kết nhà trường và doanh nghiệp.

Thứ hai, các trường cần thành lập Trung tâm Dịch vụ, Hỗ trợ học sinh, sinh viên và Quan hệ doanh nghiệp để có tư cách pháp nhân trong việc tham mưu cho lãnh đạo thiết lập và mở rộng quan hệ giữa cơ sở giáo dục nghề nghiệp với các địa phương, khu công nghiệp, khu kinh tế và doanh nghiệp trong việc đào tạo, bồi dưỡng, cung ứng nguồn nhân lực đáp ứng nhu cầu của địa phương, doanh nghiệp.

Thứ ba, nhà trường cần có cơ chế để doanh nghiệp được tham gia vào quá trình biên soạn chương trình đào tạo, tham gia Hội đồng chấm khóa luận tốt nghiệp, tham gia giảng dạy một số học phần hoặc chuyên đề phù hợp với năng lực và thế mạnh của mình.

Thứ tư, nhà trường cần tăng cường cho sinh viên tiếp cận doanh nghiệp từ khi còn đang được đào tạo trong nhà trường thông qua nhiều thực tập thực tế gắn liền với các nội dung lý thuyết đã được giảng dạy.

Thứ năm, nhà trường cần thường xuyên nâng cao năng lực đào tạo thông qua bồi dưỡng trình độ của đội ngũ giảng viên, đầu tư cơ sở vật chất thiết yếu; cập nhật, đổi mới chương trình nhằm bảo đảm chất lượng giáo dục của nhà trường./.

Tài liệu tham khảo

Nguyễn Minh Hải (2019), Nâng cao chất lượng và hiệu quả đào tạo nghề thông qua liên kết giữa cơ sở đào tạo và doanh nghiệp tại Hưng Yên, Luận án Tiến sĩ Kinh tế, Học Viện Khoa học xã hội

Sở Giáo dục và Đào tạo tỉnh Hưng Yên (2020), Báo cáo tổng kết thi đua khối các trường Đại học và Cao đẳng trên địa bàn tỉnh Hưng Yên năm học 2019 - 2020

Nguyễn Quang Thuần (2020), Đề xuất giải pháp để nâng cao hiệu quả gắn kết giữa cơ sở giáo dục nghề nghiệp với doanh nghiệp, tại <http://camautech.vn/blogs/news/de-xuat-giai-phap-de-nang-cao-hieu-qua-gan-ket-giua-co-so-giao-duc-nghe-nghiep-voi-doanh-nghiep>

Sở Lao động Thương binh - Xã hội tỉnh Hưng Yên (2020), Báo cáo tổng kết về công tác đào tạo nghề của tỉnh Hưng Yên giai đoạn 2016-2020